

Viseforum 1/1999

Titanics forlis

Astrid Nora Ressem

I farvannet av suksessfilmen "Titanics forlis" kan det være en høvelig anledning å trekke fram ei skillingsvise om den tragiske hendelsen. Forfatteren er ukjent, men vi vet at den ble diktet og utgitt kort tid etter forliset. Titanic var ute på sin jomfrutur fra Southampton i England til New York da den sank den 14. april i 1912. Av de 2400 passasjerene omkom 1635, derav 16 norske. Det ble raskt skrevet mange viser om katastrofen, men denne har blitt stående som den mest populære av dem alle. Den er et godt eksempel på en populær og høyst salgbar visegenre i siste halvdel av 1800-tallet og begynnelsen av dette århundre; det vi kaller nyhetsviser.

Nyhetsvisene ble solgt som skillingsstrykk på gater og torg av visemakerne selv eller av omreisende som tjente til livets brød på denne måten. Da som nå likte folk å lese om sensasjoner, og skillingsviseprodusentene ga ut viser om aktuelle mord, ulykker, streiker osv. Det var om å gjøre å være raskt ute i trykken når det skjedde noe. Desto mer dramatisk og nytt, jo bedre. En av de store viseforfatterne i Kristiania var Anton Andersen eller Jumbo, som han brukte som pseudonym. Han var svært produktiv, og den aller første visa han fikk trykt var visa om brannen i Kongsgata i september 1903. I dette tilfelle rakk utgiveren å få ut visa for salg mens brannen ennå raste. Jumbo skrev også ei vise om Titanic, men den slo ikke gjennom i samme grad som den dere nå ser foran dere.

Viser om skipsforlis var populært, og det er egentlig litt merkelig at akkurat visa om Titanic har blitt stående som den mest populære, iallefall når en tar i betraktning antallet nordmenn som var involvert. I 1904 forliste emigrantdamperen Norge ved Rockall et godt stykke utenfor irske-kysten. Skipet seilte på en klippe. Tittelen sier noe om omfanget av tragedien: "Emigrantdamperen 'Norges' forlis ved Rockall, hvor over 600 mennesker fandt sin død i bølgerne." Denne berørte nok langt flere norske familier enn Titanics forlis, men ulykken var allikevel ikke så salgbar. Det kan tyde på at mytene Titanic er omspunnet med i dag også blomstret allerede da; om skipet som ikke kunne synke som allikevel sank. Myter og forestillinger kan av og til appellere sterkere til følelsene enn de harde fakta.

Titanics forlis

Det største skip på jorden som pløyet bølgen blå,
i Syden som i Norden man ei dens make så.
Og skipet, dette stolte, fikk navnet "Titanic",
men stoltheten forvoldte at skipet under gikk.

"Titanic" med sin skare dro på Atlanter'n ud,
man tenkte ei på fare før døden varslet bud.
Dog ingen kunne ane at reisen skulle bli
"Titanic"s siste bane, og snart det var forbi.

Fra England ud de reiste med damp og fulle seil,
det høyt mot himlen kneiste på havets blanke speil.
Og fullt av passasjerer fra ringe mann til stor,
de hadde millionærer og småkårsfolk ombord.

Det er vel nattestunder imellom 12 og 2,
på dekket og nedenunder er det fullkommen ro.
De fleste stille sover, mens andre spiller kort,
og ingen tenker over at skipet går for fort.

Så ble de plutselig vekket av et forferdelig brag,
de farer opp på dekket, er det blitt dommedag?
De foran seg man skuer et selsomt bjerg av is,
o ve, o ve, man gruer, det blir nok vårt forlis.

De scener som her følger jeg ei beskrive kan,
helt overskylt av bølger står "Titanic" i vann.
Og ingen mere håper, men skriker høyt "O Gud!"
Kapteinen, Smidt, han roper, "sett alle båter ud!"

"Men frels først barn og kvinner, thi så er lov på sjø!"
Da mange av dem finner så bittert er at dø,
og flere frem seg trenger og ville være med,
kapteinen veien stenger, skjøt dem i døden ned.

At være millionærer og ha sin kiste full,
når døden budskab bærer, da nytter ei med gull.
Se Astor, Strauss og andre, hva nytter rikdom nu.
Thi alle måtte vandre i dødens bitre gru.

Til bunns gikk mange nordmenn, og kaptein Smidt med dem,
og ennå flere stormenn gikk nedenom og hjem.
Av havets dragsugs malstrøm de hastig rives med,
og unge Arne Fahlstrøm gikk og i bølgen ned.

Standhaftig sto de kjære, de sank og flyktet ei,
men sang til herrens ære "Nærmere Gud til deg".
Og kan man synge salmer når amn i døden går,
med seirens skjønne palmer man hist i himlen står.